

Nr 218.

Av herr **Lindhagen**, om kelloggpakten och Folkförbundsakten —
den senares komplettering med ett erkännande av nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar.

Folkförbundsaktens revidering till överensstämmelse med kelloggpakten påkallar uppmärksamhet även på vår världsdelens sysslande allt för uteslutande med sig själv. Den europeiska freds-rörelsen och världens fredsuppgifter sammanfalla nämligen icke. Tecken till insikt härom saknas ej. Men i det stora hela har den europeiska psyken ännu icke vaknat upp ur sin synvilla. Det är klart att det måste förhålla sig så. *Den europeiska freds-rörelsen och världens fredsuppgifter sammanfalla icke.*

Europa och dess dotterländer ha länge spelat världens herrar. En sådan maktställning förblindar och vilseleder. Världsdelens har därutöver varit fullt upptagen av sig själv. En mångfald nationaliteter, språklig anarki, intresssfärer i mängd ha vållat oavlätliga stridigheter. Till sist utlöste sig denna splittring i det europeiska världskriget.

Denna katastrof har sopat bort missförhållanden, som synts orubbliga, och skapat vinningar, vilka förut ansetts omöjliga. Dit hör även ett fastare grepp på världsdelens pacifisering genom inrättandet av ett folkförbund. Detta representerar dock ännu i stort sett allenast de europeiska staterna, deras intressen, svårigheter och korta synvidd.

Denna begränsning i förening med segerfredens maktspråk har uttunnat folkförbundets idéprogram. Regeringarnas envælde har icke heller varit ägnat att fullkomna det. Parlamenten äro fortfarande undanskjutna och sakna utvägar till samverkan. De ha därför delegerat sin befogenhet åt en privat sammanslutning, interparlamentariska unionen, vilkens medlemmar ej heller undgå att behärras av det politiska läget.

De folkliga freds-rörelserna, på vilka freds-rörelsens öde ytterst beror, äro förbisedda och splittrade.

Allt detta gör, att den europeiska freds-rörelsen icke går till grunden av tingen utan rör sig på utkanterna. Den anar att militärväsendet bör avskaffas, men verkar endast för en minskning med bibehållande väsentligen av rustningarnas orsaker. Hotade stater begära säkerhet och man försöker tillmötesgå dem utan att beröra de förnämligaste orsakerna till otryggheten. Med rätta fordras också skiljedom i alla internationella tvister, men det stannar vid förhoppningar i brist på lagar att döma efter i »vitala» frågor.

Det är sålunda begripligt, att även nationernas självbestämmanderätt saknas på den europeiska fredsörelsens och dess folkförbunds idéprogram. I praktiken är det endast de europeiska nationella minoriteterna, med vilkas skydd vår världsdel sysselsätter sig. Andra rasers frihet åsidosättes i stort sett. Då ett militärväsende behövs för herraväldet över Asiens och Afrikas beroende folk, ligger i nämnda underlåtenhet en huvudorsak för dess upprätthållande. Därför saknas också den fullständiga avrustningen i det europeiska idéprogrammet och dess praktik.

Med nationalitetsbefrielsen sammanhänger frågan om rasernas likställighet, likaså jordens befolkningsfråga, eller rätt för alla raser och ej blott för de europeiska till jordens behöriga kolonisationsmöjligheter. Även dessa mänskighetens livsfrågor ligga utanför den europeiska synvidden.

Upphävandet av språkgränsernas ofärd genom ett världsspråk vid sidan av modersmålen är grundläggande för folkförbrödring och jämbördigt inflytande. De europeiska språkfamiljer, som ej tala de privilegierade språken, liksom de utomeuropeiska språkfamiljerna borde väl resa sig mot detta förtryck. Men det göra de icke.

I en sådan situation förstår man, varför förslag om en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att den må motsvara sin ideella uppgift avböjts i alla instanser.

Däremot oroas världsdelens av den sociala frågan inom staterna. Detta famlande för den ekonomiska fattigdomens bekämpande motsvaras av ringa nitälskan för den andliga fattigdomens övervinnande. Båda dessa angelägenheter äro fundamentala fredsfrågor. Utan deras lösning någorlunda blir världens förenade nationaliteter en sammanslutning av vulkaner.

*Den nya
engelska
regeringen.*

Den nya engelska regeringens tillkomst har bidragit till avspänning i en hotfull situation. I dess program ingår dock allenast minskning i rustningarna. Nu pågå förhandlingar om någon begränsning i de stora sjömakternas flottrustningar. Detta är givetvis ett lovvärt företag samt också ett fjät på den långa vägen. De återstående eskadrarna äro emellertid tillräckligt fruktansvärda och avsedda givetvis för eventuella krig. De äro begripligtvis icke minst till för att dirigeras till utomeuropeiska farvatten.

Den nya engelska regeringen har också sagt sig ämna verka för de europeiska minoriteternas rätt, varom en resolution antogs 1929 vid en internationell socialdemokratisk konferens i London. Således ett utslag av det samlade europeiska sysslandet med sig själv. De beroende nationella majoriteterna i främmande världsdelar få vänta.

Man bör emellertid ej begära för mycket. En socialdemokratisk regering i England skulle snart sammanstörta, om den för tillfället gick längre. Därmed äventyrades en ny reaktion med uppoffrande av möjligheter till framsteg. Av en socialdemokratisk regering kan ock förväntas en fruktbarare diskussion om problemen i allmänhet. I detta avseende lär systemskiftet i England haft ett gynnsamt inflytande på folkförbundets överläggningar.

Parlamentarismen.

Sista ordet har dock den officiella politiken. Det har därför synts mig, att fredsfrågans problem bör framläggas just där. Sedan länge har följakt-

ligen oavslåligt erinrats om världspolitikens uppgifter bland annat hos svenska riksdagen och regeringen samt interparlamentariska unionen och dess underavdelningar. Tiden medger ej att närmare skildra de intressanta facerna i dessa erfarenheter. I regel en övervägande kallsinnighet från partierna inberäknat de svenska kommunisterna. Enstaka uppflammande, när ett eget intresse eller annan pockande dagsfråga satt hjärtat i brand. En förunderlig motsättning mellan privat uttryckta sympatier och officiellt avståndstagande från samma personer. Ett sammanstörtande av de utomeuropeiska nationaliteternas självbestämningsrätt vid interparlamentariska unionens kongress i Washington år 1925, då i stället för nationalitetsfrågan, »staternas» rättigheter och plikter uppfördes på dagordningen.

Det första påtagliga framsteget vanns vid interparlamentariska unionens kongress i Berlin år 1928. I sammanhang med behandling av emigrationsproblemet beslöts på mitt förslag, att frågorna om de utomeuropeiska nationaliteternas självbestämningsrätt, rasernas likställighet och jordens befolkningsfråga skulle återremitteras till kommissionen för sociala och humanitära frågor. Det viktigaste var emellertid, att kongressen därefter vid omröstning med majoritet beslöt på förhand uttala sin sympati för dessa spörsmåls uppförande på dagordningen. Referenten motiverade sin tillstyrkan av remiss till kommissionen med att förslaget rörde »helt nya frågor» (»weil er ganz neue Materien entfällt»). Detta kastar ett ljus över den europeiska fredsrörelsens psykologi. Frågorna äro gamla, oerhört aktuella, och vid flera föregående tillfällen framlagda för unionen.

Kommissionen har sammanträtt sommaren 1929. Men kongressens remiss har ej förelegat till behandling! Blott en senare inkommen »individuell proposition» av herr Lindhagen, vilken intresselöst återremitterats till byrån.

Världspolitikens uppgifter vänta sålunda på den europeiska fredsrörelsen. Smärre europeiska stater, särskilt de skandinaviska, borde anse sig kallade att taga initiativ till ett genombrott. De djupare folklagren inom Europa äro mångenstädes icke oemottagliga för världsfredens uppgifter, trots världsdelen imperialistiska tendenser. Sovjetunionen stödjade dem också, i den mån deras omedelbara intressen påkalla det. Men ingenting av betydelse inträffar.

Man kan således för närvarande ej vänta mycket av Europas och deras dotterländers självövertäring. Mina senaste nedan angivna upplevelser vid den internationella eller rättare sagt europeiska fredskongressen oktober 1929 i Aten bestyrkte ytterligare denna iakttagelse.

De åsidosatta raserna och de främmande världsdelen tvingas sannolikt att gå i spetsen för världens enande. De komma att resa sig, organisera sig, fordra frihet och lika berättigande med den kaukasiska rasen. De gagna därmed i högsta grad även Europa, som genom uppgörelse på fredlig väg skyddas mot undergång i ett nytt världskrig.

Frihetsrörelsen i Indien är bland mycket annat ett varsel. Förra hösten intervjuades kinesiska utrikesministern om situationen. Hans svar kan i kort-
het sammanfattas så. Asiens tid är kommen för frigörelsen från Europa och Kina får skapa sig en stark här och en stark flotta. Sådan är situationen.

*Europas
självöver-
vinnelse.*

*Folkens väg
mot freden
— från
östern till
västern.*

Europa gjorde väl i att börja begrunda det oundvikliga. Den förenämnda fredskongressen i Aten, som jag bevistade såsom ombud för två svenska fredsföreningar, stod under grekiska regeringens beskydd och sammanträdena ägde rum i deputeradekammarans hus. Kongressen avslutades i Delfi och efterföljdes av delegatbesök i övriga Balkanländerns huvudstäder.

Jag hade trott, att möjligen på denna klassiska mark skulle intrycket av Orientens grannskap och kulturens vandring österifrån vidga blickarna för en världspolitik. Intrycket från Akropolis gav luft åt förhoppningarna, men erfarenheterna i fredskongressen grusade dem.

Mitt i Aten resa sig två klippor, Lykabettos och Akropolis. Den förra slutar i en bergspets avsevärt högre än Akropolis. Där invigdes vid fredskongressens öppnande en »fredsfyr». Den tändes hädanefter varje gång, som en internationell sammankomst för folkens närmande till varandra äger rum liksom varje år vid öppnandet av folkförbundets församling.

Det historiska perspektivet över *folkens väg mot freden genom seklerna* upprullade sig inför oss vid besöket på Akropolis, som i forntiden smyckats med historiens skönaste bebyggelse. Ernst Renan nedskrev en gång — det var för länge sedan — sin berömda »bön på Akropolis». Inledningsvis bekände han: »Det intryck Akropolis gjorde på mig, är i mycket det starkaste jag känt. Jag har aldrig föreställt mig något liknande. Det var idealet, fullkomningen.»

För åtskilliga år sedan kom en dansk fraktångare till Atens hamnstad Piræus. På fartyget var anställd en eldare vid namn Jensen, och en dansk skolledare befann sig ombord som passagerare. Den senare besökte Akropolis och ibland stod han på däck och skådade åt det hållet. Jensen frågade en gång skolmannen, varför denne så ofta tittade mot »det där skräpet».

Den tillfrågade bad Jensen följa sig till platsen. Så skedde och skolmannen skildrade där kullens historiska perspektiv. Jensen blev hänförd. Han använde varje fritid till besök å Akropolis. När ångaren skulle avgå, avmönstrade han för att taga plats på ett grekiskt fartyg och således fortfarande kunna ägna någon tid åt besök på det ställe han tidigare kallat skräpet. När han slutligen återkom till Köpenhamn begärde och erhöll han av vår skolman all litteratur om Akropolis som kunde uppbibras.

Nåväl, vilket intryck av fredens pilgrimsvandring fingo vi kongressister vid vårt besök på Akropolis?

På ömse sidor om uppfartsvägen bildade 10,000 gossar och flickor från Atens skolor häck. Den sista uppstigningen uppför höga trappsteg ledde till krönet, där allt låg i ruiner. Men vilka ruiner! Grunddragen i de gamla arkitektoniska skönhetsvärdena hade ej kunnat omintetgöras.

Nu kom visionen av historiens vingslag över situationen. Fredens gulgatafärd och människornas kamp mot de förtryckande makterna inom och utom dem hägrade.

Vi sågo den eviga staden nere i avgrunderna och de två historiska kullarna, vilka som två domar, tankfulla och tröstande, reste sig över befolkningens dagliga kamp för livet.

Därborta skymtade också Egeiska havet och jag ropade högt som Xenofons 10,000 soldater: »Tålatta Tålatta!» (havet, havet.)

Homeros' hav utgör bandet mellan Orienten och Europa. Bemödanden till civilisation ha kommit från Egypten och Fenicien, gjort landvinningar på Kreta och sedan Myktele, därifrån nått Greklands fastland och slutligen famnat hela västerlandet och dess dotterländer. Även skönhetsens fredliga framträngande i världen är i Afrodites gestalt fött ur Egeiska havet.

Nordiska vikingar drogos även åt det hållet. De svenska böndernas söner sökte en varmare sol, rikare liv och vidgade möjligheter till uppehälle. På sina små farkoster överforo de Baltiska havet. Efter Rysslands floder nådde de Svarta havet och Bosporen. De voro långa och smärta som tallarna på de svenska bergen. De »fröso och svulto och segrade tillika». Efter detta hjälte-dåd vunno de anställning som livvakt och skyddsvärn åt kejsaren och hans grekiska rike i Konstantinopel.

Skymningen föll på och natten kom. De 10,000 ungdomarna hade nu samlats uppe på krönet i en halvcirkel framför Partenons trappor med flickorna i fonden och ynglingarna på de inre flyglarna. Ljusen hade tänts på alla sidor i den levande världen under oss. Längst bort glittrade de rakare ljusraderna i de nya stadsdelar, som uppbyggts för grekiska flyktingar från Mindre Asien. Havet sjönk bort i diset liksom även Salamis' ur havet uppstigande höjder. Talen för freden började och bifallet gick såsom en storm genom ungdomsskarorna.

Över det hela strålade Lykabettos fredsfyr som stjärnan över Betlehem. Tidsåldrarnas vända »genom vidriga öden mot stjärnorna» låg såsom en predikan över denna bild av världsalltet.

En huvudsak på kongressens dagordning var en punkt med titeln: folkens sammanslutning, »la fédération des peuples». Mången undrade, om det betydde folkförbundet. Det visade sig emellertid, att därunder dolde sig frågorna om bildandet av ett s. k. Paneuropa och av ett Balkanförbund.

*Fredskon-
gressen 1929
i Aten och
nationernas
självbestäm-
ningsrätt.*

Dessa båda spørsmål dominerade, om ej i kongressdebatterna, så dock i tankarna, de privata samspråken och de officiella mottagningarna. Framför allt gällde detta balkanförbundet, vilket ock var på sin plats.

Det är ganska betecknande för den nuvarande internationella situationen inom Europa, att världsdelen allt mer glider bort från världsfamnandet till att åter syssla företrädesvis med sig själv. Folkens sammanslutning på programmet blev därför liktydigt med europeiska folkens sammanslutningar. Detta är visserligen ganska naturligt och ligger nära till hands för oss. Men det kommer att fördröja »fred på jorden» och äventyra kommande krig mellan världsdelar och raser. Kongressen blev en avspegling av nämnda tendens i tiden.

Detta förhållande fick en dramatisk verifikation. De nationella europeiska minoriteterna stod givetvis på dagordningen. Jag hade å andra sidan ensam väckt en framställning som inleddes med orden: »den europeiska fredsrörelsen och världsfredens uppgifter sammanfalla icke». Den påkallade uppmärksam-

het för de asiatiska och afrikanska undertryckta majoriteternas rätt, för raser-
nas likställighet och för jordens befolkningsfråga eller lika rätt för trångbodda
utomeuropeiska raser liksom för européer till kolonisationsmöjligheterna. Där-
med hade av vissa skäl sammanförts världsspråket och den totala avrustningens
metodik.

Förslaget hade hänvisats till kommissionen för »aktualiteter». Ordföranden
dekreterade, att det fick anses avse endast de tre första frågorna, men gav mig
så pass lång tid, att jag hann föredraga motiveringen. Det meddelades, att en
förberedande kommission förordat frågans hänskjutande till studium av byrån
i Genève. Efteråt blev det diskussion. En talare kallade framställningen för
ett vattenfall av idéer, en annan för en bergskedja av utopier, två förklarade
sig ej kunna hava någon mening om så nya och omfattande ämnen, en profes-
sor från Aten betecknade framställningen som fantasteri, en general från Ber-
lin sade sig vara helt ense med motionären i de flesta avseenden.

Härefter beslöts tämligen enhälligt att överlämna frågan till studium. In-
terparlamentariska unionens kongress i Berlin 1928 hade, efter hänvisning till
studium av enahanda motion av mig, tillika med majoritetsbeslut på förhand
uttalat sin sympati för yrkandena. En sådan sympatiförklaring påkallade jag
även vid detta tillfälle. Detta avslogs med 7 röster mot 4. Några röstade san-
nolikt icke.

Efteråt lyckönskade mig en ung medlem till »den lysande segern». Jag
svarade skämtsamt, att saken visserligen hedrats med äran att officiellt över-
lämnas till något krematorium för att förvandlas till aska. Försättningen be-
styrkte min intuition.

Kommissionens beslut saboterades nämligen, såvitt jag förstod, av freds-
byråns representation. Resolutionen utdelades varken i Aten eller i Delfi. Jag
uppletade ett exemplar i expeditionens gömmor och fann, att som rubrik satts
»minoriteterna». Man kände icke till någon annan nationalitetsfråga. Därför
bokfördes även de utomeuropeiska majoriteterna under nämnda konto i den
europeiska fredsrorelsen.

Nu voro goda råd dyra. Situationen räddades av den europeiska närsynt-
heten.

På den gamla friluftsteatern i Delfi inleddes förhandlingarna med den euro-
peiska minoritetsfrågan och en talare frambar ett resolutionsförslag.

»Herr ordförande», sade jag, »här föreligger också en resolution om minori-
teter. Den bör föredragas i detta sammanhang.» Den grekiske presidenten
tog dokumentet och svarade: »Ja, naturligtvis.»

Nu blev dock nödvändigt inlåta sig på själva saken. Jag hade beskärts
blott 5 minuter. Längre tid får i plenum sällan en skandinavisk talare, som
rest de långa vägarna. Jag hann blott säga: »Inledaren har med fog hävdad
de europeiska minoriteternas rätt, jag håller före att denna rättskänsla bör
av kongressen kompletteras med ett erkännande även av de utomeuropeiska
beroende majoriteternas rätt.»

Nu hördes instämmanden från folket i kongressen. Från ett och annat håll
mumlades dock ironiskt: »jaså, negrerna.»

Ordföranden föreslog nu att först antaga kommissionens förslag om de tre första punkterna i min motion. Man hade dock nu börjat komma underfund med att frågan gällde något annat än de europeiska minoriteterna. Rop höjdes att fortsätta diskussionen om den senare frågan. Detta skedde, och slutligen antogs uttalandet om minoriteterna.

Härefter ville ordföranden övergå till en annan officiell programpunkt. Jag stod beredd att ingripa, men då ropade en röst högt:

»Ni har glömt Lindhagens förslag.» — »Ja, det var sant», svarade presidenten.

Det blev proposition och bifall till kommissionens tillstyrkan om frågans studerande. Stämmor hördes dock, som protesterade. De kommo förmodligen från stormaktsrepresentanter.

Doktor O. N. Nilsson från Örebro, som satt bredvid mig, sade: »Det var tur för dig, att den grekiske presidenten vid tillfället fungerade som ordförande.» Han förutsåg dock icke, att det var byrån förbehållet att ombestyrta expedieringen. Bland de av byrån sedan publicerade resolutioner, som antagits av kongressen, återfanns icke den ifrågavarande resolutionen.

Ja, i sanning, den europeiska fredsrörelsen och världsfredens uppgifter sammanfalla icke.

Förhållandet var uppenbarligen här som annorstädes, att ledningen var gammalmodig och å Europas vägnar fruktade världsfredens konsekvenser. Atmosfären i Genève, där både interparlamentariska unionens byrå och den allmänna fredsrörelsens byrå ha sina säten, synes icke i allo vara hälsosam.

På grund av vad sålunda anförts och vid mångahanda tillfällen upplevats får jag hemställa. Yrkande.

att riksdagen — med anledning av den förestående revisionen av folkförbundets akt till överensstämmelse med kellogg-pakten — ville hos Kungl. Maj:t begära svenskt initiativ till aktens komplettering med ett erkännande av nationernas självbestämningsrätt i alla världsdelar.

Stockholm den 21 januari 1930.

Carl Lindhagen.

Innehåll.

	Sid
Den europeiska fredsrörelsen och världsfredens uppgifter sammanfalla icke . . .	21
Den nya engelska regeringen	22
Parlamentarismen	22
Europas självövertvinne	23
Folkens väg mot freden — från Östern till Västern	23
Fredskongressen 1929 i Aten och nationernas självbestämningsrätt	25
Yrkande	27

